

VÄRIKUVAN URANUURTAJA

Claire Aholla menee lujaa. Veteraanivalokuvaaja avasi viime viikolla näyttelyn Lontoossa. Englantilaiset ovat innoissaan. Ahon työt ovat värikkäitä dokumentteja puolen vuosisadan takaa.

TEKSTI HEIKKI HAAPAVAARA KUVAT CLAIRE AHO & PHOTOGRAPHERS' GALLERY

JONATHAN RIEDER SUNDKVIST

Pidot parane. Claire Aho on onnellinen kuviansa kokemasta renessansista.

Tapaamme **Claire Ahon**, 87, Tukholmassa, hänen nykyisessä kotikaupungissaan. Kohtaamispaikkamme on *Grand Hotel* – mikäs muu. Siellä voi seurustella rauhasa ja samalla lounastaa sivistyneesti. Koko Ahon suvulla on riittänyt pöhinää viime vuosina. Toissa vuonna juhlittiin laveasti Claire Ahon isoisän, kirjailija **Juhani Ahon** syntymän 150-vuotisjuhlaa. Myös Claire Aholla oli silloin useita näyttelyitä. Nyt juhla on jäänyt päälle, sillä kysyntää riittää.

Claire Aholla oli ainutlaatuiset lähtökohdat uralleen. Hän syntyi samana vuonna kuin hänen isänsä **Heikki Aho** ja setänsä **Björn Soldanin** elokuvayhtiö *Aho & Soldan*. Perheyhtiöstä tuli myöhemmin työpaikka yli kymmenen vuoden ajaksi myös Clairelle. Se oli tärkeä pohja kasvulle valokuvaajaksi.

Aho ja Soldan olivat hekin aikansa huipputekijöitä. Heikki Aho oli opiskellut Suomessa diplomi-insinööriksi ja jatkanut opin-

tojaan Dresdenissä, missä hän perehtyi Nobel-kemisti **Wilhelm Ostwaldin** kehittämään väriteoriaan. Velipuoli Björn Soldan opiskeli kamerataidetta 1920-luvulla Münchenissä. Hän eli silloin valokuvauksen modernismin sydämessä.

Elämä hemmotteli Claire Ahoa. Hänen lapsuuteensa kuului myös isoäiti, kuvataiteilija **Venny Soldan-Brofeldt**. Hän opetti pienelle Clairelle sommittelua ja leikkeli jopa tupakka-askiin neliön muotoisen reiän, jonka avulla tyttö sai harjoitella sommittelua. Venny Soldanin ikkunasta hän kuvasi jo kymmenvuotiaana kyttyräselkäisen lumenluojan, jonka kärryjä veti härkä. Clairen nappaama kuva julkaistiin lehdessä Tukholmassa. Toisen, lammasta esittävän kuvan julkaisi *Suomen Kuvalehti*.

”Otin lampaan kuvan Helsingin Malmgårdissa. Se on vieläkin jäljellä. Kamerana minulla oli isäni *Rollei*.”

Claire Aho pääsi ylioppilaaksi 1944 *Tölö Svenska Samskolanista* ja opiskeli sanoma- »

Häikäisevän kekse-
llästä: Elina Salo po-
seeraa PMK:n eli puu-
villatehtaiden myynti-
konttorin luettelossa
1958. Koko kirja on
niin tenhoava, että
siitä on tehty näköis-
painos Lontoossa.

Ilmava ja leikkisä. Figuran mainos 1950-luvun puolivälistä on kuin klassista kuvanveistosta kepeissä kuorissa. Kuvasta tulee hyvä mieli.

Oma kuppi nallellakin. Rosenlew sai jääkaapilleen näin upean mainoksen 1950-luvun alkupuolella. Kuva on levinnyt laajalle signeerattuna taideteoksena.

Claire Ahon suuri lahja oli tehdä tavalliset tilaustyöt niin, että ne jäivät kiinni aikaan ja muuttuivat samalla todisteiksi, kulttuuriksi ja historiaksi.

”Olin naiskuvaaja. En osannut tehdä siitä mitään numeroa. Alalla ja muotokuvaajina oli naisia. Lehtikuvaajat olivat miehiä.”

Maaltamuutto. Näin surrealistista jälkeä oli lentoyhtiö Kar Airin mainoksessa 1960-luvun alkupuolella. Kuvassa riittää tutkimista.

» lehtioppia ja yhteiskuntatieteitä *Helsingin yliopistossa* ja *Yhteiskunnallisessa korkeakoulussa*. Kesäisin hän oli töissä *Hufvudstadsbladetissa*, *Västra Nylandissa* ja *Tidningen Hangössa*. Sitten perheyrittys voitti. Clairesta tuli isänsä yhtiökumppani, kun Björn Soldan muutti vuonna 1946 Englantiin.

”Olin naiskuvaaja. En osannut tehdä siitä mitään numeroa. Alalla ja muotokuvaajina oli naisia. Lehtikuvaajat olivat miehiä”, Claire Aho muistelee. ”Kuvilla ei rikastunut. Töitä piti tehdä paljon. Luulen, että mallien korvaukset olivat isompia kuin meidän palkkiomme. Osa töistä kulki mainostoimiston kautta. Lehtien kansia myimme itse.”

Hän arvelee, että menestyksen pohjana oli hyvä materiaalien hallinta. Värikuvien tekemisestä suvulla ja yhtiöllä oli kokemusta jo 1930-luvulta saakka. Värifilmnit hankittiin ulkomailta itse. Samoin hankittiin alan oppi. Loppu oli kiinni taiteellisesta silmästä – ja sitä yhtiössä riitti. Claire Ahon suuri lahja oli tehdä tavalliset tilaustyöt niin, että ne jäivät kiinni aikaan ja muuttuivat samalla todisteiksi, kulttuuriksi ja historiaksi.

Yhtiön valokuvauskameroita olivat 9 x 13 laakafilmikamera *Linhof Technika*, 6 x 6 Rolleita kaksi kappaletta, 6 x 7 *Hasselblad* ja useita *Canon*-pienoiskameroita kinofilmille. ”Parhaat kuvat muistan ottaneeni Tele-Rolleilla. Olin siihen hyvin kiintynyt.”

”Kerran meillä oli lainassa Hollywood-tyyppinen sähköllä toimiva ja tavattoman painava kameranjalusta. Kun jouduin luopumaan siitä, purskahdin itkuun. Niin hieno peli se oli. Onneksi sain samanlaisen omakseni myöhemmin.”

Claire Aho kuvasi muotia vuonna 1944 perustetulle *Sorjalle*. Siitä kehittyi Suomen pitkäikäisin muotilehti. *Eeva* tilasi Aholta värikuvia. Perässä seurasi *Me Naiset*. Pian kekseliäät ja nokkelat mainos- ja kansikuvat ja kuvareportaasit levisivät myös Suomen Kuvalehteen, *Avotakkaan*, *Annaa* ja *Viikkonormatiin*. Claire Aho tunsii päätoimittajat ja he tunsivat hänet.

Samaan aikaan Claire Aho ikuisti suomalaisen design-perinteen synnyn ja maan johtavat suunnittelijat töidensä ääressä. Aiheesta on valmis valokuvakokoelma.

Lisäksi oli tuote- ja mainoskuvia ja lyhytelokuvien tekoa. Niinpä Claire Aho kunnostautui myös elokuvaajana. Hänellä on nimissään kahdeksan dokumenttielokuvaa vuosilta 1950–1962. Tunnetuin niistä on *Jean Sibelius kodissaan*. Se oli ulkoministeriön tilaustyö. Se oli myös kooste Aho & Soldanin aikaisemmista, vuosina 1927 ja 1945 tehdyistä Sibelius-dokumenteista, joita Claire Aho oli ollut kuvaamassa.

Aho & Soldanin perheyrittys loppui 1961 Heikki Ahon kuoltua. Claire Aho jäi vapaaksi valokuvaajaksi vanhoihin tiloihin.

Pääasiakkaita riitti. ”Voi heidät muistan helposti ja heitä riittää: *Taucher*, *SEK*, *Paulig*, *Fa-*

zer, *Elanto*, *Sokos*, *Kuusinen*, *Artek*, *Valio*, *Marimekko*...”

Claire Ahon ympärillä liikkui malleina monien muiden muassa **Lenita Airisto**, **Mej-Ling Axberg**, **Taina Elg**, **Tea Ista**, **Leni Kattajakoski**, **Anna** ja **Anneli Koivisto**, **Irja Leino**, **Siw Malmkvist**, **Pirkko Mannola**, **Nora Mäkinen**, **Liana Kaarina Ohayo**, **Elina Salo**, **Teija Sopanen**, **Carola Standertskjöld**, **Ismo Kallio**, **Lasse Mårtensson**, **Rami Sarmasto**... Jo nimet ovat kaunista ajankuvaa.

Minkälaista Claire Ahon kanssa oli työskennellä. Löydän puhelimeen kuuluisan 1960-luvun suomalaisen supermallin ja filmitähden **Carita Järvisen**, 69. Hän työskenteli mallina Lontoossa ja New Yorkissa ennen asettumistaan Pariisiin. Siellä hän on esitellyt **Coco Chanelin**, **Yves Saint Laurentin** ja **Karl Lagerfeldin** asuja.

Carita Järvisenkin elämä on suuri tarina. Ensiesiintymisensä valkokankaalla hän teki vuonna 1962 ranskalaisessa elokuvassa *Eddie ja naiset* (*Lemmy pour les dames*). Kyseessä oli yksi lukuisista Lemmy Caution -elokuvista, joiden pääosassa oli **Eddie Constantine**. Vuonna 1967 hän esitti pääosaa elokuvassa *Viikinkikuningatar* (*The Viking Queen*). Kolmas Järvis-elokuva oli ranskalaisen **Éric Rohmerin** vuonna 1986 ohjaama *Vihreä säde* (*Le Rayon Vert*). Elokuva palkittiin Venetsian elokuvajuhlilla *Kultaisella leijonalla*. Carita Järvisen on kertonut, että hänelle tarjottiin myös rooleja James Bond -elokuviin. Kuinka Carita Järvisen muistaa Claire Ahon?

”Hän on todellinen valokuvaaja”, vakuuttaa Järvisen. ”Kun kuvasimme, hän tiesi aina, mitä teki. Hänen silmänsä ja käsialansa ovat ainutlaatuisia. Tyyli on oma. Jälki on kaunista käsityötä. Olen tehnyt töitä Lontoossa, New Yorkissa ja Pariisissa. Claire on minulle ykkönen. Vaikka hänellä oli hyvin vähän henkilökuntaa, työt edistyivät ripeästi.”

”Tiedätkö, Claire on myös hyvin tekninen ihminen. Hän osaa Rollei-kameransa, valotusmittarinsa ja jalustansa ulkoa. Muistan aina hänen hahmonsaa, kun hän mittaa valoa.”

Carita Järvisen kertoo, että Clairen studio sijaitsi nykyisen *Halosen* paikalla Pohjois-Esplanaadi 37 A:ssa ja kuudennessa kerroksessa. ”Se oli lähellä kaikkea, *Stockmannin* vieressä ja *Fazerin* naapurissa. Me alan ihmiset tapailimme toisiamme Clairen studiolla. Se oli jonkinlainen elämän keskus.”

Claire Aho vahvistaa Carita Järvisen tarinaa kertomalla, että hänellä oli henkilökuntaa todellakin hyvin vähän. Hänen lisäksi studiosta työskenteli vain laborantti ja perheen uskottu **Helmi Helenius**. Hänen roolinsa monissa kuvissa on keskeinen. Hän toteutti Claire Ahon vision.

Claire Ahon ura alkoi hiipua 1960-luvun lopussa. Tänäpäin hän uskoo, että se johtui suomalaisen yhteiskunnan radikaalisoitumisesta. Hänellä oli edelleen asiakkaitaan kotimaisia ja ulkomaisia lehtiä. Hän osallistui tv-tuotantoihin ja piti kursseja. Vuosina 1971–1976

Claire Aho

Kuka: Suomalainen valokuvaaja ja värivalokuvauksen uranuurtaja.

Syntynyt: 2. marraskuuta 1925 Helsingissä

Ura: Aloitti ammatissa 1940-luvulla. Sai oppinsa isänsä ja setänsä omistamassa elokuvavalmistamossa Aho & Soldanissa. Työskenteli lehti- ja mainoskuvaajana. Osa elämäntyötä dokumenttielokuvan parissa.

Suku: Claire Aho on Juhani Ahon ja taidemaalari Venny Soldan-Brofeldtin pojantytär.

Nykyisin: Asuu Tukhomassa, jonne muutti 1974.

Ajankohtaista: Taitelijan näyttely parasta aikaa Lontoossa The Photographers' Galleryssä.

Claire Aho järjesti taide- ja valokuvanäyttelyitä perustamassaan *Atelier Beckasinissa* Helsingin Tehtaankadulla.

Vaikka Ateljee toimi vielä kaksi vuotta, Claire Aho muutti 1974 pysyvästi Ruotsiin ja vaihtoi alaa. Uusi aika ei ollut enää kiinnostunut Claire Ahon käsialasta. Hän työskenteli henkilöstötehtävissä *LM Ericssonilla* ja *Nordiska Museetissa*. Aivan kokonaan valokuvaus ei jäänyt. Hän kuvasi ja kirjoitti pariin lehteen ja toimitti uutiskuvia Suomeen *Hufvudstadsbladetiin*.

Vuonna 1991 Claire Aho jäi eläkkeelle. Hän aloitti uudelleen aktiivisen kuvaamisen. Hän avustaa myös Aho & Soldan -arkiston järjestämisessä. Vuonna 1992 arkiston kuvista koottiin näyttely *Aurinko paistaa Suomeen*. Claire Ahon omia ja uusia kuvia on ollut esillä kahdessa valokuvanäyttelyssä, *Valoa ja väriä etelän saarilla* (kiertonäyttely 1992–1998) ja *Väriä, väriä kaikkialla* (2002 ja 2005).

Nyt hän siis debytoi Lontoossa. Liikepankkijätti *J.P. Morgan Chasen* Art Collection New Yorkissa on juuri hankkinut koelmiinsa kaksi kuvaa, jotka ovat myös esillä Lontoossa. Muistakin tulevista näyttelyistä puhutaan. Claire Aho on mielissään kohtaamastaan renessanssista. Tosin hän muistuttaa, että hän on tehnyt vain työtään. ”On tietenkin ihanaa, että saa kuviaan julkaistavaksi ja nähtäväksi. Tuntuu hyvältä, kun joku sanoo, että kuva on kaunis.”

Claire Aho: Studio Works
Avoimna 19. huhtikuuta - 21. heinäkuuta
The Photographer's Gallery
16-18 Ramillies Street, Lontoo